



۷-۱ سیاست ها و خط مشی های مدیریت ریسک نقدینگی

نقدینگی، توانایی عمل به تعهدات بدون رخداد هرگونه زیان غیر قابل قبول می‌باشد. نقش اساسی بانک‌ها در زمینه "تبدیل سررسید" سپرده‌های کوتاه مدت به وام‌های بلندمدت، آن‌ها را ذاتاً در معرض آسیب "ریسک نقدینگی" قرار می‌دهد و عملاً هر مبادله یا تعهد مالی یک پیامدی بر نقدینگی بانک دارد. مدیریت مؤثر نقدینگی، بانک را قادر می‌سازد تا توانایی عمل به تعهدات نقدینگی برآمده از عوامل تصادفی نظیر عوامل محیطی و رفتاری و دیگر عوامل اقتصاد را داشته باشد. مدیریت ریسک نقدینگی از اهمیت بالایی برخوردار است چرا که کمبود نقدینگی در یک مؤسسه می‌تواند واکنشی در سطح کل سیستم بانکی داشته باشد.

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان نهاد ناظر قدم‌های موثری برای ملزم کردن بانک‌ها به افشای اطلاعات و تا حد زیادی انطباق با استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی (IFRS) برداشته که یکی از پایه‌های مهم مقررات بین‌المللی بانکداری و بازل-۳ است. کمیته بازل و به‌دنبال آن نهادهای ناظر بین‌المللی نیز الزامات جدیدی را در زمینه مدیریت داخلی، مدیریت سرمایه و نقدینگی تدوین کرده‌اند که بانک خاورمیانه حتی‌المقدور و در چارچوب الزامات بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در پیاده‌سازی آنها تلاش می‌کند. مدیریت ریسک بانک خاورمیانه علاوه بر پیروی از مقررات و الزامات بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، اقدامات گسترده‌ای را برای انطباق بانک با استانداردهای بین‌المللی انجام داده است. مهم‌ترین الزام جدید استانداردهای بین‌المللی این است که بانک‌ها قابلیت تخمین سرمایه مورد نیاز و نقدینگی کافی را بر حسب ریسک‌های موجود داشته باشند.

الزاماتی مانند پوشش دادن زیان‌های غیرعادی با سرمایه بانک، در مورد نقدینگی بانک هم وجود دارد. بانک باید این آمادگی را داشته باشد که اگر در اثر شرایط غیرعادی، با خروج غیرعادی سپرده‌ها و یا از دست دادن سایر منابع روبرو شود، بتواند در مدت زمان کوتاه از عهده تعهدات خود در مقابل سپرده‌گذاران برآید.

برای این منظور لازم است که در خصوص شناسایی ریسک‌ها، ارزیابی ریسک‌ها و مدیریت سرمایه و نقدینگی بانک حاکمیت شرکتی قوی داشته باشد. واحد مدیریت ریسک بانک خاورمیانه یکی از سه واحد حاکمیت شرکتی است که زیر نظر مدیر عامل فعالیت و موارد مذکور را نظارت می‌کند و به کمیته عالی ریسک و هیات مدیره پاسخگو است.

حاکمیت شرکتی در بانک خاورمیانه منطبق با استاندارد بین‌المللی "سه خط دفاعی" اجرا می‌شود. در این استاندارد، تمام واحدهای اجرایی بانک موظف هستند درک کاملی از ریسک‌های موجود در فعالیت‌هایشان داشته باشند و خود این ریسک‌ها را مدیریت کنند. این مفهوم به‌عنوان خط اول دفاعی شناخته می‌شود. واحدهای مدیریت ریسک و تطبیق قوانین به‌عنوان خط دفاعی دوم شناخته می‌شوند که علاوه بر نظارت، مدیریت و گزارش‌دهی در مورد ریسک فعالیت‌های واحدهای اجرایی، وظیفه آموزش واحدهای اجرایی را نیز برای شناسایی و کنترل ریسک‌ها بر عهده دارند. واحدهای ریسک و تطبیق قوانین از طریق کمیته‌های مرتبط با هیات‌مدیره در ارتباط مستقیم هستند و به‌طور ادواری و منظم به هیات‌مدیره یا کمیته‌های مرتبط گزارش می‌دهند. واحد حسابرسی داخلی به عنوان خط سوم دفاعی، فعالیت تمام واحدهای بانک، از جمله واحدهای اجرایی، ریسک و تطبیق را بازرسی کرده و به طور مستقل در مورد عملکرد همه واحدها از جمله ریسک و تطبیق به هیات‌مدیره گزارش می‌دهد.

اقدامات واحد مدیریت ریسک بانک خاورمیانه برای بهبود مدیریت ریسک که شامل ریسک نقدینگی نیز می‌گردد را می‌توان به این صورت دسته‌بندی کرد:

۱. تهیه انباره ریسک^۱
۲. تعیین اشتباهی ریسک^۰
۳. تدوین استراتژی ریسک
۴. تدوین پروسه‌های مورد نیاز برای اجرایی کردن استراتژی ریسک
۵. ارزیابی داخلی کفایت سرمایه و نقدینگی
۶. برنامه ریزی برای سرمایه و نقدینگی بانک
۷. آزمون‌های بحران
۸. گزارش‌دهی و شفافیت

تهیه انباره ریسک و اشتباهی ریسک

قبل از اقدام به تهیه انباره ریسک، می‌بایستی فرایندها، فعالیت‌ها و زیرفعالیت‌های هر یک از واحدها و شعب بانک خاورمیانه توسط خود کارشناسان و مدیریت واحدهای مختلف با همکاری واحد سازمان و روش‌ها به فرمت ساختار فرآیندهای بانکی استاندارد بین‌المللی^۱ تهیه، به تأیید رسیده و برای تهیه انباره ریسک در اختیار مدیریت ریسک قرار گیرند. پس از آن تیم شناسایی و ارزیابی ریسک بانک متشکل از یک کارشناس از واحد مدیریت ریسک، یک کارشناس از واحدهای سازمان (یا شعب) تحت مطالعه و مدیر واحد مربوطه به شناسایی ریسک‌های اعتباری، بازار، نقدینگی، عملیاتی، شهرت و تمرکز مبادرت کرده و کنترل‌های موجود مرتبط با فرایندها و فعالیت‌های واحدها یا شعب بانک را انجام می‌دهند. سپس ریسک‌ها و کنترل‌های شناسایی شده به تأیید مدیر واحد موردنظر و مدیریت ریسک می‌رسند. طی جلسات برگزار شده میان کارشناس ریسک (۱- اعتباری ۲- بازار ۳- نقدینگی و یا ۴- عملیاتی و سایر) و کارشناس واحد مربوطه، تخمین شدت و احتمال ریسک شناسایی شده نیز انجام می‌گردد. از آنجا که مؤلفه "اهمیت"^۲ در انباره ریسک به دو دسته "اساسی" و "غیر اساسی"^۳ تقسیم می‌شود، حاصل ضرب شدت و احتمال اهمیت آنها را مشخص می‌سازد. بدین صورت که شدت و احتمال ریسک‌ها در دامنه ۱ تا ۵ به صورت کمی، درجه‌بندی شده و حاصل ضرب این دو مؤلفه (اهمیت ریسک) در دامنه ۱ تا ۲۵ قرار می‌گیرد. در تعریف دامنه اهمیت ریسک‌ها، از مقدار ۱ تا ۴ ریسک غیراساسی و بیشتر از آن اساسی در نظر گرفته می‌شود. این روش، روش خودارزیابی ریسک‌ها و کنترل‌ها^۴ نامیده می‌شود. روش دیگری که برای محاسبه درجه اهمیت ریسک‌های شناسایی شده در بازل-۲ پیشنهاد گردیده‌است، استفاده از داده‌های زیان^۵ است. به منظور ثبت روزانه زیان‌ها و خسارات رخ داده یا رخ داده‌های شناسایی و کنترل شده موردی در حال حاضر تیم مدیریت ریسک بانک خاورمیانه با همکاری مدیریت فناوری اطلاعات در حال طراحی پایگاه

1 Risk Inventory

2 Risk Appetite

3 APQC (American Productivity and Quality Center) An internationally standard framework for organizing and documenting processes and activities within organizations such as banks

4 Materiality

5 Material and Non-material Risks

6 RCSA (Risk and Control Self-Assessment)

7 Loss Data

داده‌های زیان برای استقرار در واحدها و شعب هستند. هدف از این پایگاه داده، شناسایی ریسک‌هایی است که بانک با آنها مواجه است. استخراج مدل‌ها و توابع توزیع مؤلفه‌های شدت و احتمال به صورت کمی، مبتنی بر داده‌های موجود ریسک‌هاست که نهایتاً منجر به تهیه و تکمیل انبار ریسک بانک می‌گردد و محاسبه سرمایه اقتصادی⁶ مرتبط با هر نوع ریسک در واحدهای مختلف و شعب بانک برای پوشش ریسک‌ها انجام می‌شود.

تعیین اشتباهی ریسک

پس از تهیه انبار ریسک که تصویر کلی از وضعیت ریسک‌های بانک ارائه می‌دهد، حدود قابل قبول برای هر یک از ریسک‌ها با توجه به حفظ کفایت سرمایه مطلوب، حفظ کفایت نقدینگی مطلوب، و سودآوری تعیین می‌شود که به عنوان اشتباهی ریسک شناخته می‌شود. با توجه به اینکه کفایت سرمایه و کفایت نقدینگی در خلاف جهت سودآوری حرکت می‌کنند، تعیین اشتباهی ریسک نیازمند تصمیم‌گیری در سطوح مدیریت ارشد بانک است و علاوه بر این هیات‌مدیره باید آن را تصویب و بر پیاده‌سازی آن نظارت نماید.

اقدامات انجام شده و در دست اقدام در زمینه تهیه انبار ریسک و تعیین اشتباهی ریسک عبارتند از:

۱. تدوین پروسه‌های مورد نیاز در سطح تمام واحدهای بانک به منظور شناسایی ریسک‌ها، روش‌های اندازه‌گیری، تعیین اهمیت و تعیین کنترل‌های لازم. همان‌طور که پیش‌تر با عنوان روش خودارزیابی توضیح داده شد کارشناسان واحد ریسک به تمام واحدهای بانک مراجعه می‌کنند و آموزش‌های لازم برای شناسایی و بررسی ریسک‌ها و ارزیابی کنترل‌ها را ارائه می‌دهند.
۲. با مراجعه کارشناسان ریسک به واحدها و ارائه آموزش برای ارزیابی ریسک و کنترل‌ها، انبار ریسک بانک در دست تهیه است که شامل تمام ریسک‌های مهم از جمله ریسک‌های اعتباری، بازار، نقدینگی، عملیاتی، شهرت و همچنین ریسک تمرکز برای تمام فعالیت‌های بانک است.

از این‌رو واحد ریسک برنامه کامپیوتری بهینه‌سازی را طراحی کرده که ساختار دارایی‌های بانک را با توجه به حدود قابل قبول کفایت سرمایه و کفایت نقدینگی و سودآوری تعیین می‌کند.

جدول ۱ حدود ریسک که به تصویب هیات‌مدیره رسیده است را نشان می‌دهد:

⁸ Economic Capital

جدول ۱- حدود ریسک بانک خاورمیانه

حدود ریسک (%)			شاخص
محدوده قرمز	محدوده احتیاطی	محدوده امن	
کفایت سرمایه			
< ۱۰/۵	> ۱۰/۵	> ۱۳/۰	کفایت سرمایه طبق بازل ۳ مدل استاندارد
< ۸/۰	> ۸/۰	> ۱۰/۰	هسته اصلی سرمایه درجه ۱ طبق بازل ۳ مدل استاندارد
< ۱۰۰	> ۱۰۰	> ۱۲۰	نسبت کفایت سرمایه به سرمایه اقتصادی
ریسک اعتباری			
> ۲۰/۰	< ۲۰/۰	< ۱۰/۰	نسبت تسهیلات بزرگترین مشتری به هسته اصلی سرمایه درجه ۱
> ۲۰/۰	< ۲۰/۰	< ۱۰/۰	نسبت تسهیلات تجمعی گروه‌ها به هسته اصلی سرمایه درجه ۱
> ۳۵/۰	< ۳۵/۰	< ۲۰/۰	نسبت مجموع تسهیلات ۲۰ مشتری اصلی به کل تسهیلات
> ۱۵/۰	< ۱۵/۰	< ۱۰/۰	نسبت تسهیلات یک صنعت به کل تسهیلات
> ۵/۰	< ۵/۰	< ۲/۰	نسبت تسهیلات غیر جاری به کل تسهیلات
> ۳/۰	< ۳/۰	< ۲/۰	نسبت زیان مورد انتظار به کل تسهیلات
ریسک نقدینگی			
> ۸۵/۰	< ۸۵/۰	< ۸۰/۰	نسبت تسهیلات به سپرده
< ۲۰/۰	> ۲۰/۰	> ۲۵/۰	نسبت دارایی‌های سریع نقدشونده و سپرده قانونی به سپرده‌ها
< ۱۰۰/۰	> ۱۰۰/۰	> ۱۱۰	نسبت پوشش نقدینگی (LCR) - بازل ۳
< ۱۰۰/۰	> ۱۰۰/۰	> ۱۱۰	نسبت خالص منابع پایدار (NSFR) - بازل ۳
ریسک بازار			
> ۱/۵	< ۱/۵	< ۱/۰	نسبت دارایی‌های سهامی و سریع معامله به کل دارایی‌ها
> ۳/۰	< ۳/۰	< ۲/۰	نسبت سرمایه مورد نیاز برای سرمایه‌گذاری‌های سهامی و سریع معامله به هسته اصلی سرمایه
> ۳۰۰	< ۳۰۰	< ۱۵۰	درجه ۱ طبق بازل ۳ مدل استاندارد
			وزن ریسک دارایی‌های سهامی و سریع معامله طبق بازل ۲ بر مبنای ارزش در معرض خطر



تدوین استراتژی ریسک

گروه استراتژی ریسک بانک متشکل از اعضای کمیته ریسک، کمیته تطبیق، و معاونان بانک سه ماه قبل از پایان سال به بازبینی استراتژی ریسک بانک اقدام می‌کنند و پیشنهاد خود را برای تصویب به اطلاع هیات‌مدیره می‌رسانند. واحدهای اجرایی موظفند که گزارشی از وضعیت ریسک‌های شناسایی شده در واحد خود ارائه داده و وضعیت خود در سال گذشته را در انطباق با استراتژی ریسک و مشکلات مربوطه تشریح کنند. گروه استراتژی ریسک با توجه به مسائل مطروحه، استراتژی ریسک را برای سال آینده تدوین می‌کند. استراتژی ریسک بانک به عنوان یک سند بالا دستی با توجه به استراتژی کسب‌وکار و اشتباهات ریسک تدوین می‌شود و به تصویب هیات‌مدیره بانک می‌رسد.

محاسبه سرمایه اقتصادی یا سرمایه تخصیص داده شده به فعالیت‌های ریسک‌پذیر، یکی از مهم‌ترین ابزارهاست که برای اندازه‌گیری تطبیق و یا انحراف از اهداف استراتژی ریسک در اختیار مدیریت ریسک بانک است. سند استراتژی ریسک، سرمایه تخصیص داده شده برای انواع فعالیت‌ها را ارائه می‌کند و در مقابل سرمایه مورد نیاز برای پوشش ریسک‌های اخذ شده هر فعالیت را محاسبه می‌کند. در صورت تجاوز قابل توجه سرمایه مورد نیاز از سرمایه تخصیص داده شده، کمیته ریسک موضوع را بررسی و تصمیم مقتضی را اتخاذ می‌کند.

خلاصه‌ای از استراتژی ریسک در بخش‌های مربوط به استراتژی دارایی‌ها و استراتژی بدهی‌ها در این سند ارائه شده است. اطلاع‌رسانی استراتژی ریسک به کل بدنه بانک از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. برای این منظور جلسات توجیهی برای آشنایی بدنه بانک با تغییرات عمده در استراتژی بانک برگزار می‌شود.

تدوین پروسه‌های مورد نیاز برای اجرایی کردن استراتژی ریسک

استراتژی ریسک بانک یک سند بالادستی برای مدیریت ریسک محسوب می‌شود، به منظور اجرایی کردن استراتژی ریسک، آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های متعددی در زمینه‌های مربوط به ریسک‌های اعتباری، ریسک‌های نقدینگی، ریسک‌های بازار و ریسک‌های عملیاتی تهیه شده و از طریق واحد سازمان و روش‌ها به سایر واحدهای ذی‌ربط ابلاغ شده‌اند. این آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌ها شامل نحوه مدیریت ریسک و کنترل‌ها در خط اول دفاعی و نحوه نظارت مدیریت ریسک به عنوان خط دوم دفاعی می‌شود. همچنین آیین‌نامه‌های مربوط به تشریح وظایف هیات‌مدیره و مدیریت ارشد در نحوه کنترل کفایت سرمایه و کفایت نقدینگی از ارکان مهم مدیریت ریسک در بانک خاورمیانه است.

ارزیابی داخلی کفایت سرمایه و نقدینگی

داشتن پروسه‌های مدون برای ارزیابی داخلی کفایت سرمایه و کفایت نقدینگی و اجرای موثر آنها از طریق نظارت مستقیم هیات‌مدیره، از الزامات مهم استانداردهای جدید بانکداری در سطح بین‌المللی است. روش‌های شناسایی ریسک‌ها، اندازه‌گیری ریسک‌های ذاتی و ریسک‌های باقی مانده پس از اعمال کنترل‌ها و محاسبه سرمایه لازم برای پوشش ریسک‌های باقی مانده در درجه اول اولویت قرار دارند. به‌دنبال شناسایی و اندازه‌گیری ریسک‌ها، شناخت کامل هیات‌مدیره از نحوه مدیریت کفایت سرمایه با توجه به ریسک‌های پذیرفته‌شده و نحوه نظارت هیات‌مدیره بر کفایت سرمایه و کفایت نقدینگی بانک از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. برای این منظور، واحد مدیریت ریسک برنامه‌های آموزشی برای آشنا کردن هیات‌مدیره با مفاهیم سرمایه



اقتصادی و مدیریت کفایت سرمایه آغاز کرده است و هیات‌مدیره را در تدوین پروسه‌های نظارتی خود بر کفایت سرمایه و کفایت نقدینگی یاری می‌دهد. انتظار می‌رود که تدوین و اجرای پروسه‌های مربوط به ارزیابی و مدیریت کفایت سرمایه و کفایت نقدینگی در اواسط سال ۱۳۹۶ به پایان برسد.

برنامه ریزی برای سرمایه و نقدینگی بانک

با توجه به استراتژی کسب‌وکار و استراتژی ریسک، بانک سرمایه مورد نیاز برای داشتن یک نسبت کفایت سرمایه "بسیار خوب"، یعنی حداقل ۱۳ درصد را طبق استاندارد بازل-۳ هدف قرار می‌دهد. برای این منظور، بانک افزایش سرمایه از محل آورده سهام‌داران و سود انباشته را مدنظر قرار می‌دهد. در پایان سال ۱۰۰۰ میلیارد ریال افزایش سرمایه در دست اقدام است که پس از آن میزان سرمایه پرداخت شده به مبلغ ۵۰۰۰ میلیارد ریال افزایش می‌یابد. بانک در سال ۱۳۹۵ با توافق سهامداران، پیشنهاد افزایش سرمایه ۱۰۰۰ میلیارد ریالی از محل سود انباشته (توزیع نشده) را در دستور کار خود قرار داد. در صورت گسترش بازار بدهی در ایران، بانک ممکن است از ابزار جدید مانند اوراق قابل تبدیل به سهام برای بالا بردن سرمایه درجه دو بانک استفاده کند.

آزمون‌های بحران

از الزامات جدید بانکداری در سطح بین‌المللی، قابلیت بانک در تخمین کفایت سرمایه و کفایت نقدینگی در شرایط بحرانی است. برای این منظور بانک باید بتواند انواع سناریوها را برای شرایط بحرانی تعریف کرده و با توجه به افزایش قابل ملاحظه ریسک‌ها در شرایط بحرانی کفایت سرمایه مطلوب را حفظ کند. برای این منظور واحد مدیریت ریسک چند مدل برای آزمون بحران طراحی کرده است که خلاصه آن را در بخش آزمون بحران این سند ملاحظه می‌کنید.

گزارش‌دهی و شفافیت

بانک خاورمیانه خود را ملزم می‌داند که علاوه بر الزامات گزارش‌دهی بانک مرکزی ج.ا.ا، منطبق با آخرین استانداردهای گزارش‌دهی و شفافیت بین‌المللی عمل کند. به این منظور گزارش‌های ریسک بانک خاورمیانه هم طبق استانداردهای گزارش‌دهی مالی بین‌المللی (IFRS) و هم استانداردهای بازل-۳ ارائه می‌شوند.

استراتژی مدیریت ریسک و نکات با اهمیت ترانامه

بانک خاورمیانه در سال ۱۳۹۵ فرآیندهای ارزیابی داخلی کفایت سرمایه را با هدف پیاده‌سازی پیمان بازل-۳ و استانداردهای بین‌المللی گزارشگری بهبود بخشید. در ادامه واحد مدیریت ریسک به تکمیل بسته فرآیندهای داخلی در خصوص بررسی کفایت سرمایه و کفایت نقدینگی ادامه داده و مسوولیت آموزش بدنه بانک به الزامات جدید ارزیابی داخلی کفایت سرمایه و نقدینگی را به‌عهده گرفته است. در سال ۱۳۹۵ بانک خاورمیانه در راستای اجرایی کردن الزامات جدید بازل-۳، اقداماتی به‌منظور بهبود ساختار تکنولوژی اطلاعاتی از قبیل خودکار کردن رتبه‌بندی داخلی، محاسبه سرمایه تخصیص داده شده بر حسب رتبه و وثایق اخذ شده، تهیه گزارش‌های مربوط به تجاوز از حدود ریسک و سایر گزارش‌های ریسک در سیستم هوش تجاری به عمل آورده است.

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران گام‌های مهمی جهت هم‌خوانی و نزدیک نمودن قوانین و مقررات بانکی ایران با آخرین مقررات پیمان بازل-۳ و IFRS برداشته و تاکید زیادی بر شفاف‌سازی صورت‌های مالی داشته و دستورالعمل‌های متعددی را در این خصوص تبیین نموده است. بانک خاورمیانه در عین ارائه محاسبات کفایت سرمایه منطبق با دستورالعمل‌های بانک مرکزی، بیشترین تلاش خود را به کار برده تا محاسبات کفایت سرمایه را طبق آخرین دستورالعمل‌های کمیته بازل ارائه دهد.

استراتژی مدیریت دارایی‌ها

سیاست مدیریت دارایی‌های بانک خاورمیانه همانند سال‌های قبل بر مبنای اعطای تسهیلات به شرکت‌ها و برقراری رابطه بلندمدت با مشتریان شرکتی است. پرتفوی تسهیلات اعطایی بانک، ۷۱/۹ درصد کل دارایی‌های بانک را تشکیل می‌دهد و بخش مهمی از آن شامل تسهیلات کوتاه‌مدت به شرکت‌ها و اشخاص حقیقی دارای کسب‌وکار برای تامین مالی سرمایه در گردش اعم از خرید مواد اولیه، فروش قسطی و غیره تخصیص یافته است. رتبه‌بندی اعتباری مشتریان شرکتی با بررسی صورت‌های مالی و ارزیابی توانایی مشتری برای بازپرداخت اصل و سود تسهیلات از محل درآمدهای شرکت و سابقه پرداخت‌های وی صورت گرفته و اعطای تسهیلات، میزان اخذ وثایق و سایر شرایط تسهیلات نیز با توجه به رتبه اعتباری مشتری صورت می‌پذیرد. نتیجه سیاست‌های وام‌دهی بانک خاورمیانه را می‌توان از نسبت تسهیلات مشکوک‌الوصول بسیار پایین (۵/۰ درصد کل پرتفوی تسهیلات) در مقایسه با متوسط کشور (حدود ۱۱ درصد مشکوک‌الوصول) مشاهده نمود. البته این احتمال وجود دارد که در آینده و در صورت ادامه شرایط سخت اقتصادی، مطالبات غیرجاری بانک افزایش یابند و با توجه به آزمون بحران⁷ می‌توان احتمال کمی برای افزایش مطالبات غیرجاری در نظر گرفت که در بخش آزمون بحران توضیحات لازم داده شده است.

در زمینه مدیریت دارایی‌ها، سیاست بانک خاورمیانه سرمایه‌گذاری‌های کوتاه‌مدت حداقلی در شرکت‌های بورسی و فرابورسی است که این سرمایه‌گذاری‌ها تقریباً ۰/۵ درصد کل دارایی‌های بانک را به خود اختصاص می‌دهند. ضریب ریسک استاندارد سرمایه‌گذاری‌های بورسی طبق مدل بازل-۲ و یا بازل-۳، ۳۰۰ درصد است. برآورد بانک از پرتفوی سهام طبق مدل ارزش در معرض خطر^{۱۰} بازل-۳ حدود ۲۰۲ درصد است. همچنین نسبت شارپ^{۱۱} پرتفوی بانک (که نشانگر میزان بازدهی پرتفوی سهام

^۹ Stress Test

^{۱۰} Value at Risk (VaR)

^{۱۱} Sharp Ratio

به میزان ریسک آن می‌باشد)، حدود منفی ۳۶ درصد برآورد می‌گردد. با توجه به ضریب ریسک بالای سهام در محاسبات کفایت سرمایه، استراتژی بانک در مدیریت دارایی‌ها، تداوم کاهش سرمایه‌گذاری‌های کوتاه مدت بورسی می‌باشد. سرمایه‌گذاری‌های بلندمدت بانک حدود ۰/۳ درصد دارایی‌های بانک را تشکیل می‌دهند و شامل سرمایه‌گذاری‌ها در شرکت‌های کارگزاری، صرافی، تامین سرمایه، بیمه زندگی خاورمیانه و یک شرکت فناوری اطلاعات برای توسعه سیستم‌های بانکی است. این سرمایه‌گذاری‌ها با هدف تکمیل ارائه خدمات مالی به مشتریان انجام شده‌اند.

با توجه به شرایط اقتصادی، بانک خاورمیانه به سیاست محافظه‌کارانه خود در مدیریت نقدینگی ادامه داده و نزدیک به ۱۱/۷ درصد از کل دارایی‌های خود را به دارایی‌های با قابلیت نقدشوندگی بالا و سپرده قانونی نزد بانک مرکزی اختصاص داده است. حدود ۷/۶ درصد دارایی‌هایی که برای فعالیت اصلی بانک به کار گرفته می‌شود شامل دارایی‌های مشهود، نامشهود، حساب‌ها و اسناد دریافتی و ... می‌باشد.

پرتفوی تسهیلات حدود ۷۱/۹ درصد دارایی‌های بانک را تشکیل می‌دهد و طبق مدل رتبه‌بندی داخلی، وزن ریسک تسهیلات بانک خاورمیانه به‌طور متوسط حدود ۱۰۹/۹ درصد بدون احتساب تسهیلات ارزی صندوق توسعه ملی و حدود ۸۲/۶ درصد با احتساب تسهیلات ارزی صندوق توسعه ملی برآورد می‌شود. با داشتن حدود ۱۱/۷ درصد دارایی‌های نقدشونده و سپرده قانونی، وزن ریسک دارایی‌های بالای خط بانک طبق مدل بازل-۳ به طور متوسط حدود ۶۸/۵ درصد است؛ که به تبع آن نسبت کفایت سرمایه بانک طبق مدل بازل-۳ حدود ۱۲/۶ درصد است. با وجود ۱۱/۷ درصد دارایی‌های با قابلیت نقدشوندگی بالا و سپرده قانونی و با وجود نسبت کفایت سرمایه "خوب"، سودآوری بانک خاورمیانه نسبت به سایر بانک‌های ایران بسیار مناسب بوده است که از دلایل عمده آن می‌توان به هزینه پول نسبتاً پایین در بانک خاورمیانه نسبت به سایر بانک‌ها اشاره کرد. دلایل هزینه پایین پول در بخش استراتژی تامین منابع مدیریت بدهی‌ها توضیح داده خواهد شد.

جدول ۲- ساختار دارایی‌ها

سهام از کل دارایی‌ها (%)		دارایی‌ها
۹۴/۱۲/۲۹	۹۵/۱۲/۳۰	
۱۰/۷	۵/۸	دارایی‌های با نقدشوندگی بالا ^۱
۷/۵	۵/۹	سپرده قانونی
۱/۴	۰/۳	سرمایه‌گذاری‌های بلندمدت و استراتژیک
۶۷/۵	۷۱/۹	تسهیلات
۱۰/۴	۷/۶	دارایی‌های مشهود، نامشهود، حساب‌ها و اسناد دریافتی و غیره
۲/۵	۸/۵	دارایی‌های محدود شده نزد بانک مرکزی و سایر بانک‌ها
۱۰۰	۱۰۰	کل

۱ دارایی نقد و معادل نقد+ مطالبات محدود نشده از سایر بانک‌ها+اوراق بدهی+سرمایه‌گذاری‌های کوتاه مدت نقد شونده (سهام بورسی)

استراتژی تأمین منابع و مدیریت بدهی‌ها

تأمین منابع بانک خاورمیانه از سه طریق صورت می‌گیرد:

سپرده‌گذاری مشتریان شرکتی و افراد وابسته به آنها شامل سهام‌داران عمده، مدیران و سایر کارمندان که فعالیت‌های مالی خود را در بانک خاورمیانه متمرکز می‌کنند؛

افرادی که برای مدیریت دارایی‌هایشان دارای روابط نزدیک و بلندمدت با بانک خاورمیانه هستند؛
سایر افراد دارای سپرده‌های خرد.

از حدود ۲۹،۷۰۰ سپرده‌گذار نزد بانک خاورمیانه بدون احتساب سپرده صندوق توسعه ملی، حدود ۲۱،۴۵۵ سپرده‌گذار نزدیک به ۷۲/۴۵ درصد منابع بانک را تأمین می‌کنند. در سال ۱۳۹۵ نیز مانند سال‌های پیش‌تر هرچند امکان سپرده‌گذاری با نرخ‌های بالاتر برای سپرده‌گذاران عمده بانک وجود داشت، اما آنها به وفاداری و حفظ روابط نزدیک خود با بانک خاورمیانه ادامه دادند. در سال ۱۳۹۵ و در بازار تسهیلات بین بانکی، بانک خاورمیانه عمدتاً یک تأمین‌کننده منابع بوده است تا مصرف‌کننده منابع. به‌دلیل نیاز سایر بانک‌های ایران به تأمین کسری منابع و جلوگیری از جریمه شدن توسط بانک مرکزی به علت کمبود سپرده قانونی، نرخ سود دریافتی از تسهیلات بین‌بانکی بالاتر از نرخ سود پرداختی به سپرده‌ها قرار گرفته و منبع درآمد مناسبی برای بانک خاورمیانه بوده است که این خود یکی از منابع سودآوری بانک خاورمیانه را در سال ۱۳۹۵ تشکیل داده است.

جدول ۳- ساختار بدهی‌ها

سهم از کل بدهی‌ها (%)	بدهی	
	۹۴/۱۲/۲۹	۹۵/۱۲/۳۰
۱۴/۸	۱۱/۹	سپرده های جاری
۴۴/۲	۳۳/۱	سپرده های کوتاه مدت
۳۷/۷	۴۹/۰	سپرده های بلند مدت
۰/۲	۰/۱	بدهی به سایر بانک ها
۱/۱	۱/۶	بدهی به بانک مرکزی
۲/۰	۴/۳	سایر بدهی ها
۱۰۰	۱۰۰	کل

ریسک نقدینگی و مدیریت منابع و مصارف

به‌منظور کنترل ریسک نقدینگی و مدیریت منابع و مصارف، واحد مالی روزانه گزارشی از وضعیت سپرده‌ها، تسهیلات اعطایی، انواع دارایی‌ها و بدهی‌های بانک، سودآوری دارایی‌ها و هزینه منابع را در اختیار مدیران ارشد بانک از جمله مدیر ریسک قرار می‌دهد. هر هفته وضعیت منابع و مصارف با حضور مدیران ارشد بانک مطالعه و تصمیم‌گیری‌های لازم جهت پیشرفت امور اتخاذ می‌شوند. مدیریت ریسک در زمان‌های مقتضی گزارش‌هایی در زمینه محاسبات شکاف نقدینگی، نسبت پوشش نقدینگی و نسبت منابع پایدار بانک به مدیران ارشد بانک و هیات‌مدیره ارائه می‌دهد.

جدول ۴- محاسبه نسبت پوشش نقدینگی - دارایی‌ها با کیفیت نقدشوندگی بالا ۱۳۹۵/۱۲/۳۰

محاسبه نسبت پوشش نقدینگی		
دارایی‌های با کیفیت نقدشوندگی بالا (HQLA)		
عنوان	مبلغ (میلیون ریال)	درصد از کل HQLA
دارایی‌های ردیف ۱		
موجودی نقد	۳۶۷،۵۳۱	۵/۲
سپرده قانونی نزد بانک مرکزی	۴،۳۶۳،۶۸۵	۶۲/۲
اوراق بدهی مشمول ردیف ۱	۹۸۳،۱۲۶	۱۴/۰
جمع دارایی‌های ردیف ۱	۵،۷۱۴،۳۴۲	۸۱/۴
دارایی‌های ردیف ۱-۲		
۸۵٪ اوراق بدهی مشمول ردیف ۱-۲	۹۴۸،۶۱۷	۱۳/۵
کل دارایی‌های ردیف ۱-۲	۹۴۸،۶۱۷	۱۳/۵
دارایی‌های ردیف ۲-۲ (Level 2B Assets)		
۵۰٪ سرمایه‌گذاری در سهام بورسی و فرابورسی	۲۰۳،۷۲۳	۲/۹
۵۰٪ سرمایه‌گذاری در صندوق‌های با درآمد ثابت	۱۵۳،۶۲۶	۲/۲
سقف مجاز دارایی‌های ردیف ۲-۲: کسر میشود مازاد بر ۱۵٪	۱،۰۵۳،۰۴۶	
کل دارایی‌های با کیفیت بالا	۳۵۷،۳۴۹	
سقف مجاز دارایی‌های ردیف ۲: کسر میشود مازاد بر ۴۰٪ کل دارایی‌های با کیفیت بالا	۲،۸۰۸،۱۲۳	
جمع دارایی‌های ردیف ۲	۱،۳۰۵،۹۶۶	۱۸/۶
جمع دارایی‌های با کیفیت بالا (HQLA)	۷،۰۲۰،۳۰۸	۱۰۰

جدول ۵- محاسبه نسبت پوشش نقدینگی - خالص ورودی ها و خروجی ها

محاسبه خالص ورودی ها و خروجی ها در شرایط بحرانی ۳۰ روزه

خروجی ها			
نوع سپرده	مبلغ (میلیون ریال)	ضریب خروج (%)	مقدار خروج (میلیون ریال)
سپرده های خرد (Retail Deposit)			
سپرده های پایدار ۱			
	۲۷,۳۰۶	۵%	۱,۳۶۵
سپرده های حقوق کارمندان			
سپرده ی مشتریان حقیقی - تضمین شده توسط صندوق ضمانت سپرده ها	۱,۴۰۲,۸۱۳	۵%	۷۰,۱۴۱
سپرده های کمتر پایدار			
سپرده ی مشتریان حقیقی - تضمین نشده توسط صندوق ضمانت سپرده ها	۲,۲۸۸,۷۵۲	۱۰%	۲۲۸,۸۷۵
منابع عمده (Wholesale Funding)			
سپرده های پایدار			
سپرده ی مشتریان حقوقی - تضمین شده توسط صندوق ضمانت سپرده ها	۶۲۶,۸۳۹	۵%	۳۱,۳۴۲
سپرده های کمتر پایدار			
سپرده ی مشتریان حقوقی - تضمین نشده توسط صندوق ضمانت سپرده ها - کوچکتر مساوی چهل میلیارد ریال	۵,۹۳۱,۵۶۵	۱۰%	۵۹۳,۱۵۷
سایر			
سپرده ی مشتریان حقوقی - تضمین نشده توسط صندوق ضمانت سپرده ها - بیش از چهل میلیارد ریال	۹,۴۱۰,۳۴۲	۴۰%	۳,۷۶۴,۱۳۷
سپرده های سرمایه گذاری دریافتی از بانک ها و موسسات اعتباری	۱,۰۲۵,۰۰۰	۴۰%	۴۱۰,۰۰۰
بدهی به بانک ها و سایر مؤسسات اعتباری	۱,۰۷۸,۱۵۴	۱۰۰%	۱,۰۷۸,۱۵۴
سایر منابع			
سایر سپرده هایی که در دسته بندی های فوق قرار نگرفته اند: بستانکاران موقت، حواله های عهده بانک، انواع چک های بانکی فروخته شده	۹,۰۹,۹۳۸	۱۰۰%	۹۰۹,۹۳۸
پایدار - سپرده های مسدود شده (شامل منابع خرد، عمده و سایر)	۹,۵۸۷,۷۴۲	۵%	۴۷۹,۳۸۷



۰	۰٪	۱۶,۲۱۰,۰۰۰	معادل ریالی سپرده بلندمدت ارزی صندوق توسعه ملی
۷۶۸,۰۷۵	۵٪	۱۵,۳۶۱,۵۰۶	سپرده های با سررسید بالای ۳۰ روز
۸,۳۳۴,۵۷۰	جمع خروجی سپرده ها:	۶۳,۸۵۹,۹۵۵	جمع سپرده ها: هرگونه دیون دیگر نزد بانک که باید ظرف ۳۰ روز آینده پرداخت شوند
۴۱۸,۵۲۵	۱۰۰٪	۴۱۸,۵۲۵	سود پرداختنی به سپرده های سرمایه گذاری مدت دار
۲,۴۵۱,۸۱۸	۱۰٪	۲۴,۵۱۸,۱۸۲	تعهدات زیرخطی
۰	۰٪	۴,۴۶۸,۷۷۶	حدود تسهیلات مصوب پرداخت نشده (تقریب)
۰	۰٪	۵,۷۴۷	سود سهام پرداختنی
۰	۰٪	۱۷۲,۳۷۹	ذخیره مالیات عملکرد
۲۲۵,۱۷۵	۱۰٪	۲,۲۵۱,۷۵۰	ذخیره و سایر بدهی ها
۰	۰٪	۵۲,۵۵۱	ذخیره مزایای پایان خدمت و تعهدات بازنشستگی کارکنان
<u>۱۱,۴۳۰,۰۸۸</u>		-	جمع کل خروجی ها
ورودی ها			
مقدار ورودی (میلیون ریال)	ضریب ورود (%)	مبلغ (میلیون ریال)	اقدام
۷۱,۱۰۱	۱۰۰٪	۷۱,۱۰۱	ورودی ناشی از تسهیلات پرداختی به بانک ها و سایر مؤسسات اعتباری با سررسید کمتر از ۳۰ روز
۲,۱۹۸,۰۲۸	۲۵٪	۸,۷۹۲,۱۱۰	ورودی ناشی از تسهیلات پرداختی به مشتریان حقیقی و حقوقی با سررسید کمتر از ۳۰ روز
۶۶,۵۸۳	۱۰٪	۶۶۵,۸۲۸	سایر ورودی ها طی دوره زمانی کمتر از ۳۰ روز
۰		۸,۵۷۲,۵۶۶	سقف مجاز ورودی ها: ۷۵٪ مجموع خروجی ها
<u>۲,۳۳۵,۷۱۱</u>		-	جمع ورودی ها
۷,۰۲۰,۳۰۸			دارایی های با کیفیت بالا (HQLA)
۹,۰۹۴,۳۷۷			خروجی منهای ورودی ها (Net Cash Outflows)
۷۷,۱۹٪			LCR = HQLA/Net Cash Outflows

۱ با فرض اینکه اکثر مشتریان بانک خاورمیانه به منظور مدیریت کسب و کار خود در این بانک سپرده می گذارند و دارای ارتباط مناسبی با بانک می باشند که این فرض نزدیک به واقعیت است.

۲ مبتنی بر نوع قرارداد

جدول ۶- محاسبه نسبت خالص منابع پایدار

مبلغ موزون وجوه پایدار در دسترس (میلیون ریال)	مبلغ وجوه پایدار در دسترس (میلیون ریال)	اقدام
۱۰۰٪	۷,۷۸۴,۶۱۲	بدهی ها و سرمایه با ضریب ۱۰۰٪ سرمایه درجه ۱ و ۲ (طبق بازل ۳) معادل ریالی سپرده بلندمدت ارزی صندوق توسعه ملی
۹۰٪	۱۶,۲۱۰,۰۰۰	بدهی های با ضریب ۹۰٪ سپرده های پایدار
۸۰٪	۳,۲۸۹,۱۰۸	بدهی های با ضریب ۸۰٪ سپرده های کمتر پایدار
۵۰٪	۲۱,۱۲۴,۴۳۶	بدهی های با ضریب ۵۰٪ سپرده های عمده
۰٪	۱۲,۹۴۴,۹۴۹	بدهی های با ضریب ۰٪ سپرده های سرمایه گذاری دریافتی از بانک ها و مؤسسات اعتباری
۰	۱,۰۲۵,۰۰۰	بدهی به بانک ها و سایر مؤسسات اعتباری
۰	۱,۰۷۸,۱۵۴	سایر اقلام بدهی و سرمایه ای که در دسته بندی های فوق آورده نشده اند
۰	۵,۸۰۶,۸۸۱	مجموع وجوه پایدار در دسترس
۵۴,۵۵۱,۷۲۰	۷۴,۵۴۴,۲۴۹	
مبلغ موزون وجوه پایدار مورد نیاز (میلیون ریال)	مبلغ وجوه پایدار مورد نیاز (میلیون ریال)	اقدام
۰٪	۰	دارایی ها با ضریب ۰٪ موجودی نقد
۰	۳۶۷,۵۳۱	اوراق بدهی مشمول ضریب صفر
۰	۸۰۲,۵۲۲	دارایی ها با ضریب ۵٪ اوراق بدهی مشمول ضریب ۵ درصد
۵٪	۱۰۹,۱۲۷	دارایی ها با ضریب ۵۰٪ اوراق بهادر مالکیتی (پرتفوی بورسی و صندوق های با درآمد ثابت)
۵۰٪	۳۵۷,۳۴۹	وام های پرداختی به شرکت های غیرمالی با سررسید باقیمانده کمتر از یک سال که هیچگونه ادعای شخص ثالث روی آن ها نیست
۱۵,۶۲۲,۸۵۸	۳۱,۲۴۵,۷۱۵	دارایی ها با ضریب ۸۵٪ وام های پرداختی به اشخاص حقیقی با سررسید باقیمانده کمتر از یک سال که هیچگونه ادعای شخص ثالث روی آن ها نیست
۸۵٪	۲,۶۰۴,۳۶۵	
۲,۶۰۴,۳۶۵	۳,۰۶۳,۹۵۹	



٪۱۰۰		دارایی ها با ضریب ٪۱۰۰	
۹۴۰،۰۴۶	۹۴۰،۰۴۶	وام های پرداختی به شرکت های مالی	
۱،۷۲۵،۵۳۷	۱،۷۲۵،۵۳۷	سایر وام ها	
۱۶،۶۵۰،۰۵۹	۱۶،۶۵۰،۰۵۹	معادل ریالی تسهیلات اعطایی میان مدت ارزی از محل صندوق توسعه ملی	
۴۳۶۳،۶۸۵	۴،۳۶۳،۶۸۵	سپرده قانونی	
۱۲،۴۸۷،۹۶۳	۱۲،۴۸۷،۹۶۳	سایر دارایی هایی که در دسته بندی های فوق قرار ندارند	
۵۴،۸۶۰،۹۸۸	۷۴،۵۴۴،۲۴۹	مجموع وجوه پایدار موردنیاز بالای خط	
٪۵		تعهدات زیرخطی با ضریب ٪۵	
۱،۲۲۵،۹۰۹	۲۴،۵۱۸،۱۸۲	اقلام زیرخطی ترازنامه	
۵۶،۰۸۶،۸۹۷	۹۹،۰۶۲،۴۳۱	مجموع وجوه پایدار موردنیاز بالای خط و زیرخط	
	۹۷،۲۶٪	NSFR = ASF/RSF	

جدول ۷- توزیع تمرکز سپرده ها بر مبنای تعداد سپرده گذاران

درصد از کل (%)		سپرده گذاران عمده
۹۴/۱۲/۲۹	۹۵/۱۲/۳۰	
---	۲۷/۵۴	سپرده صندوق توسعه ملی
۲۷/۰۰	۴۹/۳۸	۲۰ سپرده گذار اول
۵۰/۰۰	۶۶/۸۶	۱۰۰ سپرده گذار اول
۶۳/۰۰	۷۵/۴۵	۲۰۰ سپرده گذار اول
۷۶/۰۰	۸۴/۴۱	۴۰۰ سپرده گذار اول
۹۱/۰۰	۹۳/۸۳	۱۰۰۰ سپرده گذار اول
۱۰۰/۰۰	۹۹/۹۹	۲۱۴۵۵ سپرده گذار اول
	۱۰۰/۰۰	۲۹۷۰۰ سپرده گذار اول

جدول ۸- توزیع تمرکز تسهیلات بر مبنای تعداد تسهیلات گیرندگان

درصد از کل (%)		تسهیلات گیرندگان عمده
۹۴/۱۲/۲۹	۹۵/۱۲/۳۰	
---	۳۰/۴۶	تسهیلات اعطا شده از محل صندوق توسعه ملی
۳۱/۰۰	۴۶/۵۶	۲۰ تسهیلات گیرنده اول
۷۶/۰۰	۷۷/۵۱	۱۰۰ تسهیلات گیرنده اول
۹۴/۰۰	۹۲/۱۱	۲۰۰ تسهیلات گیرنده اول
۹۹/۰۰	۹۹/۸۹	۴۳۲ تسهیلات گیرنده اول
۱۰۰/۰۰	۹۹/۹۸	۴۹۶ تسهیلات گیرنده اول
	۱۰۰/۰۰	۵۶۲ تسهیلات گیرنده اول

جدول ۹- سایر نسبت های نقدشوندگی

مقدار (%)		نسبت
۹۴/۱۲/۲۹	۹۵/۱۲/۳۰	
۸۱/۴	۷۴/۰۰	تسهیلات ریالی به سپرده های ریالی
۴۸/۸۰	۴۶/۲۲	تعهدات ریالی زیر خطی ترازنامه به سپرده های ریالی
۸۸/۶۰	۹۳/۹۶	تسهیلات ارزی به سپرده های ارزی
۳۲۳/۲۰	۲۳۲/۲۰	تعهدات ارزی زیر خطی ترازنامه به سپرده های ارزی